

Fundusz Obywatelski
im. Henryka Wujca

KONKURS

wspieranie lokalnych działań strażniczych w Polsce

Odpowiedzi na często zadawane pytania

1. Dlaczego o dofinansowanie nie mogą starać się osoby aktywne w partiach politycznych, radni i takie, które kandydowały w wyborach?

Działania strażnicze często wywołują niezadowolenie podmiotów, które są kontrolowane. Poza tym, że wiele instytucji jest do tego nieprzyzwyczajona, zdarzają się przypadki gdy kontrola obywatelska narusza czyjeś interesy. Zazwyczaj padają wtedy argumenty o stronniczości podejmowanych działań czy dążeniu do realizacji własnego interesu. Sprowadzenie działań strażniczych do walki o władzę wypacza sens działania na rzecz interesu publicznego. Niezależność polityczna ma zatem znaczenie dla postrzegania działań strażniczych.

Oczywiście nie twierdzimy, że radni, kandydaci, czy konkurenci polityczni nie mają prawa korzystać z tych samych narzędzi co strażnicy oraz że ich działania są mniej skuteczne. W naszym rozumieniu nie są jednak oni strażnikami, gdyż pełnią inną rolę społeczną. W przyszłości sami mogą dzierżyć władzę i być kontrolowanymi, podczas gdy strażnik będzie kontrolował każdą władzę.

2. Dlaczego o dofinansowanie nie mogą starać się osoby zatrudnione w lokalnej administracji, w gminie lub w powiecie?

Warunkiem konsekwentnego realizowania działań strażniczych, doprowadzania ich do końca i działania na rzecz dobra wspólnego jest niezależność osądu i wolność od nacisków. Osoby pracujące w administracji często dobrze znają obszary do poprawy, ale – niezależnie od nich - może brakować im wspomnianych cech. Po pierwsze, trudnością może być obiektywna kontrola systemu, do którego się należy. Po drugie władze gminne i powiatowe są często ze sobą powiązane, co rodzi zagrożenie iż pojawi się nacisk na osobę lub organizację realizującą działania strażnicze.

3. Jak zapewnić niezależność działań strażniczych?

Niezależność oznacza wolność osoby, grupy lub organizacji od podlegania szantażowi, autocenzurze czy manipulacji. Sposobem na dbanie o niezależność jest wzięcie pod uwagę takich czynników jak:

a) **uczciwość osobista** – osoba czy organizacja działająca strażniczo winna mieć uregulowane podatki, nie działać podczas przebywania na zwolnieniu chorobowym, przestrzegać przepisów ruchu drogowego, itp. Wszelka nieuczciwość może być łatwo wykorzystana do podważania jej wiarygodności, jak też do naciskania na nią.

b) **niezależność finansowa** - osoba czy organizacja działająca strażniczo nie powinna otrzymywać pieniędzy, zwolnień podatkowych itp. od kontrolowanego podmiotu.

c) **brak zależności służbowej** - osoba czy organizacja działająca strażniczo nie powinna pracować w jednostkach zależnych od kontrolowanego podmiotu, np. w szkole czy domu kultury (w przypadku gminy).

d) **analiza zależności finansowej i służbowej członków rodziny** - osoba czy organizacja działająca strażniczo winna zdawać sobie sprawę, że jej najbliżsi mogą ucierpieć na jej działaniach. Należy zawczasu przemyśleć i przedyskutować z nimi tę kwestię.

4. Jak zapewnić rzetelność działań strażniczych?

Strażnik odnosi się zawsze do istniejącego prawa i standardów. Jego działanie nie służy realizacji własnego przekonania, a dbaniu o jakość systemu służącego wszystkim mieszkańcom. Dlatego elementem rzetelności jest uzasadnianie dlaczego podejmowane działania są ważne, otwartość na informację zwrotną, dbanie o jakość debaty publicznej, znajomość przepisów prawa i dokumentowania podejmowanych działań.

5. Dlaczego strażnik musi działać jawnie?

Obok znajomości prawa i rzetelnego dokumentowania swoich działań, atutem strażnika pozwalającym wpływać na zmianę, jest wiarygodność. A jej elementem jest jawność. Jawne działanie pozwala zweryfikować, kim jest strażnik i jakie pobudki nim kierują – a zatem pomaga zbudować wiarygodność, ułatwia mieszkańcom dotarcie do strażnika z wiedzą o istniejących problemach, pozwala lokalnej społeczności wyrażać opinie o działaniach strażnika, ale też jemu pozwala wytłumaczyć, jakimi kryteriami się kieruje i jakie ma możliwości działania.

6. Z jakich narzędzi korzystają strażnicy?

Katalog możliwych działań realizujących strażniczą misję jest ograniczony jedynie adekwatnością, kreatywnością i możliwościami strażnika. Podstawowe sposoby działania to analizowanie prawa, wnioski o informację publiczną, skargi do sądu, składanie petycji, skarg i wniosków w trybie Kodeksu Postępowania Administracyjnego, udział w posiedzeniach komisji rady gminy, zebraniach sołectkich czy pisanie artykułów. Inne możliwe działania to np. wizualizacja danych o gminie, prowadzenie strony internetowej z informacjami dla mieszkańców, prowadzenie fanpejdża w mediach społecznościowych, organizowanie pikiet, organizowanie happeningów/flashmobów, organizowanie przedstawień teatralnych (na temat działania strażniczego), rozdawanie ulotek informacyjnych, organizowanie zebrań tematycznych, badanie potrzeb mieszkańców, spotkanie się z władzami w ramach oficjalnych spotkań, spotkanie się z władzami indywidualnie, organizowanie debat przedwyborczych, prowadzenie papierowej gazety, pisanie listów otwartych czy obserwowanie wyborów.

7. Lektury o działaniach strażniczych i ich metodach

Prawa są do używania. Przewodnik dla tych, którzy chcą mieć wpływ na to, co dzieje się w gminie, Warszawa 2017 https://siecobywatelska.pl/wp-content/uploads/2017/05/PRAWA_DO_UZYWANIA_LOGA.pdf

Zdrowe zęby demokracji. Lokalne doświadczenia kontroli obywatelskiej, Warszawa 2015 https://siecobywatelska.pl/wp-content/uploads/2015/07/Zdrowe-zeby-demokracji_B5_calosc_pojedyncze1.pdf